

О.І. Гуторов, д-р. екон. наук, професор
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Ю.М. Хвесик, д-р екон. наук, доцент
Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченко

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ СІЛЬСЬКИХ ДЕПРЕСИВНИХ ТЕРИТОРІЙ

Постановка проблеми. Україна має значні порівняльні переваги відносно інших країн світу щодо розширення потужностей в аграрному секторі і виробництва високоякісної та екологічнобезпечної продукції. Для того щоб порівняльні переваги трансформувалися у конкурентні, необхідно диверсифікувати форми та джерела інвестиційного забезпечення реалізації перспективних підприємницьких проектів у всіх сферах агропромислового комплексу. Тривалий період у національній економіці спостерігалась низька інвестиційна активність щодо розбудови аграрного сектора у зв'язку з наявністю численних інституціональних обмежень та адміністративних бар'єрів. Поодинокі випадки створення потужних центрів інвестування проектів розвитку агропромислового виробництва в окремих регіонах не завжди супроводжуються дотриманням природоохоронного законодавства та не враховують повною мірою інтереси населення сільських територій. Отже, виникає необхідність у поглибленні теоретичних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення інституціональних передумов інвестиційного забезпечення аграрної сфери окремих територій, передусім депресивних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначена проблематика активно розглядається у працях вітчизняних учених таких як О. Бородіна, В. Голян, Н. Зіновчук, М. Кропивко, Ю. Лупенко, М. Малік, В. Міщенко, М. Хвесик, О. Шубравська [1-8] та інших.

Незважаючи на потужний доробок вітчизняної економічної науки щодо розширення спектра механізмів інвестиційного забезпечення відтворення окремих сегментів аграрного сектора, потребує поглибленого дослідження розкриття змісту та основних суперечностей інституціональних передумов інвестиційного забезпечення підприємств аграрної сфери. У сучасних умовах виникла потреба розробки системи теоретико-методологічного та методичного забезпечення формування інститутів державно-приватного партнерства як ефективних форм залучення інвестиційних ресурсів в аграрну сферу сільських депресивних

територій, оскільки низька інвестиційна привабливість найменш урбанізованої місцевості вимагає активного втручання органів державної влади та місцевого самоврядування у процес відтворення потенціалу агропромислового виробництва.

Важливого значення набуває обґрунтування механізмів інвестиційного забезпечення підприємств аграрної сфери депресивного регіону у зв'язку з прискоренням земельної реформи.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка теоретичних основ та практичних рекомендацій інвестиційного забезпечення аграрної сфери сільських депресивних територій в умовах поглиблення інституціональних трансформацій у системі земельних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одна з глибинних причин регіональної депресії полягає в обраній схемі господарського розвитку окремих територій, що проявляється у відсутності комплексного та збалансованого розвитку адміністративно-територіальних утворень різного таксономічного рівня. Особливою складністю відзначається проблема подолання депресивності сільських територій. Це зумовлено тим, що тривалий період розвиток сільських територій пов'язувався з розвитком аграрної сфери, що залишало «поза увагою» інші сфери господарської діяльності, які при відповідному інституціональному забезпеченні дали б значний поштовх розвитку сільської місцевості. Аграрна сфера найбільш постраждала від не завжди продуманої довготривалої ринкової трансформації національного господарства, що значною мірою вплинуло на структурні зрушення в регіональних агропромислових комплексах.

Незважаючи на позитивні зрушення в динаміці виробництва валової продукції сільського господарства в усіх категоріях господарств, в останні роки так і не досягнуто показників 1990 року. Це пов'язано з тим, що була втрачена традиційна спеціалізація окремих адміністративних районів, у першу чергу щодо вирощування льону, картоплі, хмелю та інших культур, значно скоротилося поголів'я великої рогатої худоби та свиней, відбувся демонтаж значної кількості комплексних сільськогосподарських підприємств. Відсутність чітких пріоритетів в аграрній політиці держави послабила мотиваційні важелі в діяльності працівників аграрної сфери щодо підвищення продуктивності праці та комплексного використання агротехнічного і земельно-ресурсного потенціалу.

Це пов'язано з тим, що значною мірою втрата спеціалізації окремими адміністративними районами, яка позначилася на динаміці обсягів продукції рослинництва, особливо у перші роки реформ, була частково

компенсована гіпертрофованим розширенням площ зернових культур як найбільш експортоорієнтованого виду продукції.

За роки ринкових перетворень в аграрному секторі відбулися й значні зміни, а в деяких випадках і деформації, в інституціональній структурі агроформувань. На заміну колгоспам та радгоспам, а пізніше і колективним сільськогосподарським підприємствам, прийшли підприємницькі структури корпоративного типу, сільськогосподарські виробничі кооперативи, товариства та приватно-орендні підприємства.

Переведення аграрного сектора на інноваційну основу залежить від обсягів та джерел інвестиційного забезпечення реалізації підприємницьких проектів як щодо модернізації техніко-технологічної бази, так і налагодження випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції продовольства. Існують різноманітні підходи стосовно рівня інвестиційної привабливості вітчизняного агропромислового виробництва, що є однією з основних передумов нарощення обсягів інвестування в аграрній сфері. Одна група вчених вказує на низьку привабливість сільськогосподарського виробництва нашої країни у зв'язку зі складним фінансовим становищем більшості сільськогосподарських виробників та нерозвиненістю інфраструктури аграрного ринку, а інша переконана у зростанні привабливості аграрного сектора для стратегічних інвесторів через загострення світової продовольчої кризи та порівняльні переваги нашої країни у виробництві більшості видів сільськогосподарської продукції.

Однією з основних причин низької ефективності інвестиційного забезпечення окремих складових аграрного сектора України є здійснення кредитування підприємств як разових розрізнених заходів, а не цілеспрямованої системи кредитного забезпечення галузей агропромислового виробництва. Така система має передбачати запровадження механізмів стимулювання надання кредитів комерційними банками сільськогосподарським товаровиробникам через компенсацію процентних ставок за рахунок коштів Державного бюджету України; стимулювання реалізації сільськогосподарської продукції за форвардними контрактами та застосування тендерної форми обслуговування бюджетних кредитів; запровадження іпотечного кредитування під заставу землі; формування фінансово-промислових груп за участю комерційних банків аграрного спрямування; створення мережі кредитних кооперативів та кредитних спілок у сільській місцевості.

Розширене відтворення потенціалу аграрного сектора вимагає покращення екологічних характеристик природно-ресурсної бази сільськогосподарського виробництва. Для вирішення цього завдання

необхідним є формування фондів інвестиційного забезпечення розширеного відтворення та охорони земельних ресурсів. Наявність таких фондів дасть можливість акумулювати грошові стягнення за нецільове використання сільськогосподарських угідь, платежі за погіршення якості ґрунтів з вини землекористувачів, грошові надходження за трансакції, пов'язані з перерозподілом земельної власності. Ресурси таких фондів мають спрямовуватися на фінансове забезпечення рекультивації значних площ сільськогосподарських угідь, виведених з продуктивного господарського обороту у зв'язку з торфорозробками та недотриманням технічних умов проведення меліоративних заходів.

У результаті оцінки існуючих підходів до визначення змісту інвестиційного забезпечення підприємств аграрної сфери було встановлено, що він проявляється через комплекс заходів, спрямованих на пошук, залучення та освоєння інвестиційних ресурсів з метою підвищення ефективності використання агроресурсного потенціалу. З метою нарощення інвестиційного потенціалу підприємств аграрної сфери необхідно мобілізувати власні джерела фінансування, створити сприятливі умови для залучення іноземного капіталу, розширити масштаби довгострокового кредитування, а також залучати кошти інвесторів з інших галузей економіки. Одним з основних дестимуляторів інвестиційної активності в аграрному секторі є висока мінливість нормативно-правової бази регулювання аграрного ринку.

Успішна реалізація завдань інвестиційного забезпечення аграрного сектора залежить від організаційно-економічного механізму інвестування, який включає форми, методи та інструменти впливу на інвестиційний процес; способи управління економічними відносинами, що виникають у процесі інвестування; особливості взаємовідносин у середині єдиної відтворювальної системи інвестування. Передувати формуванню такого механізму має розв'язання основних завдань інвестиційного забезпечення аграрної сфери: перебудови амортизаційної політики, становлення конкурентного середовища на ринку банківських послуг, закріплення грошових потоків в аграрному виробництві, поширення іпотечного кредитування, використання позабюджетних коштів.

Підсумовуючи вище викладене та оцінюючи існуюче нормативно-правове поле регулювання інвестиційної діяльності, згрупуємо основні проблеми інвестиційного забезпечення підприємств аграрної сфери: перебудови амортизаційної політики; створення конкурентного середовища в сфері банківської діяльності і здешевлення кредиту для сільських інвесторів; поширення іпотечного кредитування; становлення

кредитної кооперації; закріплення грошових потоків в аграрному виробництві; використання позабюджетних коштів.

Нерівномірність розвитку окремих територій, особливо сільських, потребує диференційованого підходу до вибору інструментів подолання їх депресивності. Сільські депресивні території вирізняються низкою специфічних ознак: висока частка зайнятих у сільському господарстві регіону; висока частка аграрного сектора у структурі валового регіонального продукту; низький рівень фінансової самодостатності території; архаїзація та деіндустріалізація сільськогосподарського виробництва в особистих селянських господарствах. Однією з основних детермінант збільшення кількості депресивних сільських територій стало переважання доволі тривалий період у стратегії сільського розвитку стереотипу, який полягає в тому, що соціально-економічне піднесення сільських територій визначається суто розширеним відтворенням сфери агропромислового виробництва.

Виходячи з існуючих інституціональних передумов та інвестиційних можливостей, необхідно сформувати систему заходів стимулювання розвитку сільських депресивних територій, що передбачатиме застосування цілого спектра організаційно-фінансових, соціальних та регуляторних заходів з метою активізації виробничої діяльності, підвищення соціальних стандартів життя місцевого населення та створення умов для активізації підприємництва у сільському господарстві, а також у сфері зеленого туризму.

Дійовим способом підвищення ефективності використання державної власності є встановлення партнерських відносин держави і приватного сектора у формі державно-приватного партнерства (ДПП). Господарське партнерство держави й бізнесу дозволяє залучити в державний сектор економіки додаткові ресурси. За такої системи відносин об'єднуються ресурси і потенціали двох господарюючих суб'єктів. З одного боку, держави – у формі її власності, з іншого – бізнесу у вигляді застосування сучасних методів господарювання, менеджменту, а також залучення інвестицій і впровадження інновацій. У результаті вдається підвищити ефективність використання державної власності та спрямувати залучені додаткові ресурси на вирішення важливих для держави соціальних проблем. ДПП – це інституціональний та організаційний альянс між державою і бізнесом з метою реалізації суспільно значимих проектів і програм у широкому спектрі галузей промисловості, сільського господарства та природно-ресурсного сектору.

Як показує світова практика, ДПП представлене значною кількістю форм і моделей. Найбільш поширеними формами є концесійні відносини,

контрактна система, холдингові структури, кластери. У вітчизняній практиці господарської діяльності ряд проектів не було втілено через відсутність досконалої системи контрактних відносин між суб'єктами, які реалізують дані проекти. Контракт є інституціоналізованим інструментом реалізації соціально-економічних взаємодій між людьми та підприємницькими структурами з приводу обміну різноманітними благами з метою їх розвитку й удосконалення. Контрактні відносини мають порівняльні переваги порівняно з іншими формами взаємодії, адже дозволяють створювати систему стимулів суб'єктів бізнесу щодо підвищення ефективності використання обмежених ресурсів.

Враховуючи, що існує значна кількість методичних підходів до віднесення регіонів до групи депресивних, на нашу думку, є два основних показники, які необхідно враховувати при оцінці рівня депресивності окремих регіонів. Такими показниками є валовий регіональний продукт в розрахунку на одну особу та середньомісячна заробітна плата на одного штатного працівника. Як за першим показником, так і за другим, Волинська область належить до групи регіонів, які мають відповідні показники, значно нижчі від середнього рівня по Україні. Отже, Волинську область слід розглядати як депресивний регіон, який потребує значних інвестиційних ресурсів для розбудови галузей матеріального виробництва та об'єктів соціальної інфраструктури. В першу чергу це стосується аграрної сфери, в якій акумульовано значну кількість людських та матеріально-технічних ресурсів і яка забезпечує необхідний рівень продовольчої безпеки та є важливим сегментом зайнятості місцевого населення.

Стратегія інвестиційного забезпечення підприємств аграрної сфери має базуватися на основі визначених на регіональному рівні пріоритетів інвестиційної діяльності, чим повинна займатися спеціалізована державна структура, де має зосереджуватися база даних по всіх підприємствах, включаючи підприємства малого і середнього бізнесу. Ця структура також має надавати інформацію про можливості інвестування у Волинську область разом із пропозиціями конкретних проектів та пошуком потенційних партнерів, зацікавлених у співпраці з бізнесовими структурами даного регіону, а також здійснювати повний правовий супровід приватних іноземних інвестицій.

Для подолання негативних тенденцій у виробництві сільськогосподарської продукції й активізації інвестиційного процесу в окремих сегментах аграрної сфери необхідно сконцентрувати зусилля на стимулюванні інвестиційної привабливості конкретних проектів, особливо

тих, які стосуються розвитку підгалузей, на яких традиційно спеціалізувалися адміністративні райони Волинської області.

Інвестиційна спроможність сільськогосподарських підприємств значною мірою залежить від організаційно-правових форм господарювання та форм власності на засоби виробництва. Найбільш інвестиційно спроможними є господарські товариства, які об'єднують капітали бізнесменів-аграріїв, які зацікавлені авансувати власні інвестиційні ресурси в реалізацію конкретних сільськогосподарських проектів. Однак їх частка в структурі діючих сільськогосподарських підприємств становить лише 14 %. Від розширеного відтворення потужностей цього виду агроформувань залежить не лише підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, а й розбудова інфраструктури села.

Високою інвестиційною спроможністю відзначаються також приватні (приватно-орендні) підприємства. Їх частка становить у загальній кількості 9 %. Виробничо-господарська діяльність цієї форми агроформувань базується на використанні розпайованих сільськогосподарських угідь і сплаті оренди за їх використання, як правило, в натуральній формі. Ці підприємства функціонують на основі приватної ініціативи колишніх керівників колективних сільськогосподарських підприємств, які на свій страх і ризик ведуть аграрний бізнес в умовах тотального подорожчання пально-мастильних матеріалів та високих цін на сільськогосподарську техніку і мінеральні добрива.

Незважаючи на те, що частка фермерських господарств є найвищою в структурі діючих сільськогосподарських підприємств (59 %), ця форма господарювання у Волинській області не відзначається високим рівнем ефективності господарської діяльності, а також достатньою для масштабного оновлення матеріально-технічної бази концентрацією фінансових ресурсів. Обмежуючим чинником є відсутність у фермерських господарств, особливо в зоні Полісся, продуктивних сільськогосподарських угідь, а також розвиненої інфраструктури аграрного ринку та зваженої цінової політики на закупівлю сільськогосподарської сировини. Фермерські господарства відчувають загальну нестачу обігових коштів, особливо для придбання пально-мастильних матеріалів та комплектуючих для організації повноцінної посівної, доступного консультаційного забезпечення щодо співпраці з посередницькими структурами та іноземними партнерами. Не спостерігається взаємоузгодженості в діях районних державних адміністрацій та районних рад щодо підтримки фермерських господарств

як на початкових етапах їх становлення, так і в умовах форс-мажорних ситуацій, пов'язаних з несприятливими для сільськогосподарського виробництва природно-кліматичними умовами та різким коливанням кон'юнктури на аграрних ринках.

Нарощення залучення інвестиційних ресурсів в аграрну сферу залежить від розбудови інвестиційної та фінансової інфраструктури аграрного ринку регіону. В першу чергу необхідно створити регіональний агропромисловий банк з контрольним пакетом акцій у найвищого регіонального представницького органу регіону, а також сприяти створенню фінансовими посередниками в регіоні представництв та агентств щодо залучення інвестицій, перманентно розвивати недержавні пенсійні фонди та інститути альтернативного інвестування, які є потенційними інвесторами сфери сільськогосподарського виробництва. Економічний блок виконавчої влади регіону має розробити концепцію поліпшення інвестиційного іміджу аграрної сфери. Передувати розробці такої концепції має розповсюдження інформації про конкурентні переваги регіону щодо виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції, залучення до роботи організацій і програм з іноземною участю, міжнародних банків, інституціональних інвесторів, розвиток і підтримка відносин із посольствами й торговими представництвами.

Активізація інвестиційного процесу в аграрній сфері значною мірою залежить від досконалості фінансово-кредитного механізму інвестиційного забезпечення. Такий механізм має включати широкий спектр фінансових методів, важелів, інструментів, які дозволятимуть максимальною мірою використовувати інвестиційні ресурси суб'єктів господарювання, іноземних інвесторів, державної підтримки для розширеного відтворення потужностей агропромислового виробництва регіону на основі дотримання базових нормативно-правових положень, які регламентують інвестиційний процес, та з використанням найсучасніших інформаційних технологій. Ефективний фінансово-кредитний механізм має сприяти підвищенню рівня доступності банківських кредитів, створенню сільських кредитних споживчих кооперативів.

Набуває ваги завдання вдосконалення інституціонального та методичного забезпечення розширення кредитування сільськогосподарських виробників як за рахунок внутрішніх, так і зовнішніх джерел інвестиційного забезпечення. Внутрішні джерела інвестування напряму пов'язані з прибутковою діяльністю суб'єктів аграрного бізнесу, що дозволить фінансувати проекти розширеного відтворення ресурсно-виробничого потенціалу аграрної сфери. Збільшення обсягів залучення іноземних інвестицій залежить від підвищення рівня

інвестиційної привабливості окремих складових аграрного сектора. Одна група вчених і представників бізнесових кіл вказує на те, що основною передумовою інвестиційного буму в сільському господарстві буде зняття різного роду обмежень на вільний оборот сільськогосподарських угідь, інша група наукового та управлінського істеблїшменту результативність інвестиційних процесів пов'язує з рівнем розвитку інфраструктури аграрних ринків.

Особливо актуальною активізація інвестиційних процесів у сільськогосподарському виробництві є на депресивних територіях, оскільки тут спершу необхідно провести відповідні структурні перетворення та диверсифікувати господарську діяльність місцевого населення. На досягнення даних цілей має спрямовуватися лєвова частка бюджетної підтримки сільських територій. До інвестиційного процесу в аграрній сфері мають бути залучені органи регіональної влади і місцевого самоврядування, які зорієнтовуватимуть підприємницькі структури на вирішення найбільш нагальних проблем сільської місцевості з метою подолання проявів депресивності.

Враховуючи специфіку депресивних територій як щодо структури аграрної сфери, так і щодо перспектив розбудови інших сегментів місцевого господарського комплексу, необхідно сформулювати цілі регіональної політики інвестиційного забезпечення аграрної сфери депресивних регіонів. Такими цілями мають бути: комплексне використання природно-кліматичного, виробничого і соціального потенціалу аграрної сфери; відродження колишніх галузей спеціалізації, а на даний момент інвестиційно привабливих сегментів аграрного підприємництва (льонарство, картоплярство); розробка системи заходів підвищення рівня інвестиційної привабливості аграрної сфери шляхом розробки регіональних програм стимулювання приватних інвестицій через створення інститутів державно-приватного партнерства; оптимальне поєднання використання бюджетних інвестицій та інвестицій приватних підприємницьких структур.

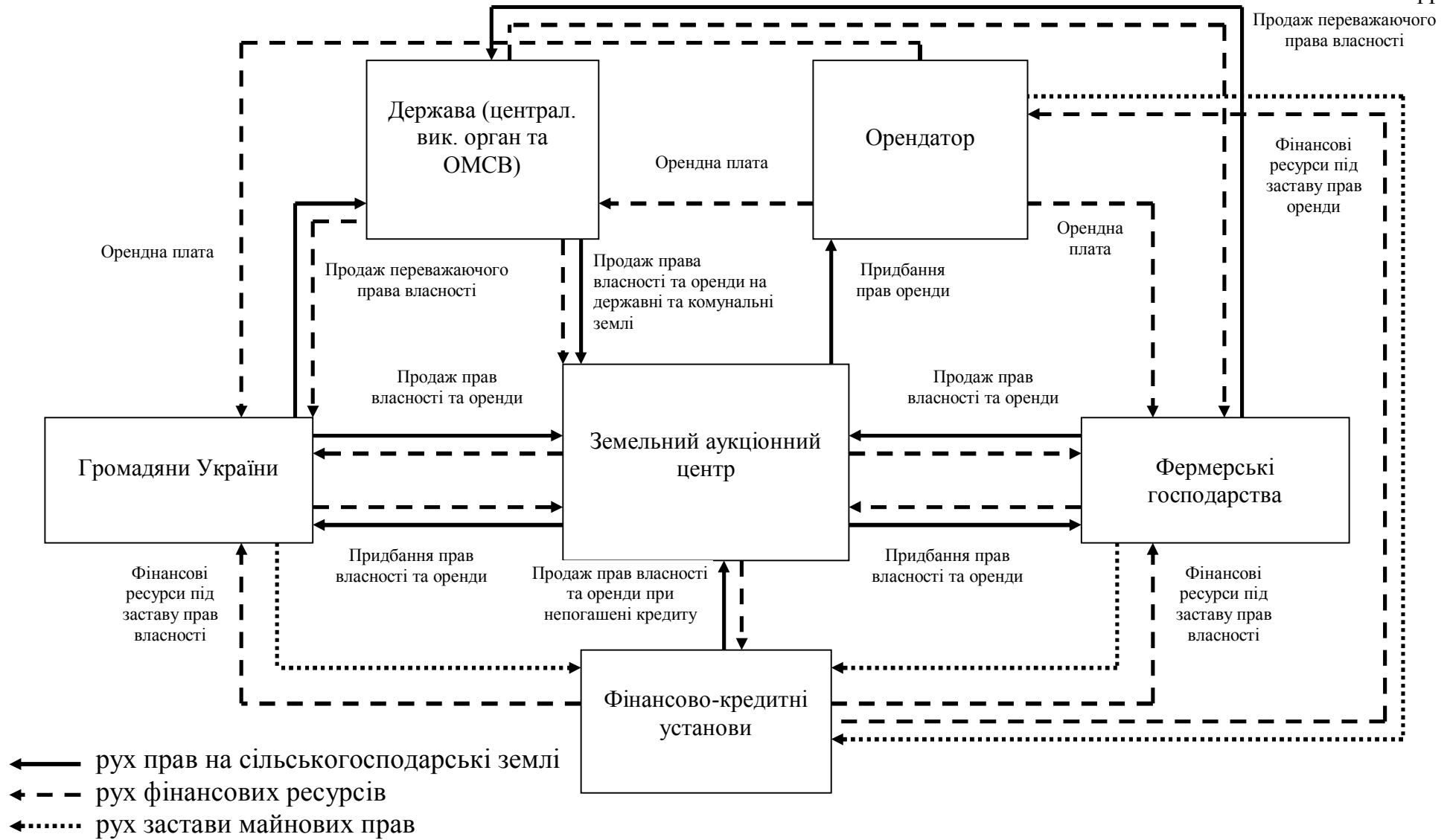
Структурна перебудова аграрної сфери депресивної території повинна передбачати збалансований розвиток господарського комплексу і підвищення якості життя місцевого населення. Необхідно вдосконалити галузеву, товарну, кадрову та просторову структуру сільськогосподарського виробництва. У попередні періоди спостерігався низький рівень ефективності бюджетної підтримки підприємств аграрної сфери Волинської області у зв'язку з невпорядкованістю державного регулювання даного процесу через неврахування існуючих і потенційних конкурентних переваг регіону в міжтериторіальному поділі праці тих чи

інших продуктів. Водночас регуляторні заходи не мають підміняти собою ринкові інститути, а навпаки – сприяти їх розвитку.

На депресивних територіях інвестиційна політика підтримки аграрної сфери має передбачати підтримку платоспроможного попиту, стимулювання збуту сільськогосподарської продукції, розширення ємкості місцевих аграрних ринків, стимулювання процесів продажу готової продукції на ринках сусідніх регіонів і зарубіжних країн.

Одним з основних факторів, який дестимулює інвестиційні процеси в аграрному секторі, є наявність обмежень на вільний оборот сільськогосподарських угідь. Це не дозволяє використовувати сільськогосподарські угіддя як заставу при отриманні кредитів, уповільнює їх перехід до спеціалізованих суб'єктів аграрного підприємництва. Невизначеність у питаннях ідентифікації форм і прав власності на земельні ресурси створює інституціональне підґрунтя для нелегального перерозподілу земельно-ресурсного потенціалу й уникнення оподаткування угод, пов'язаних з передачею прав користування земельними ресурсами.

Формування інфраструктури регіонального ринку земель має синхронізуватися з розробкою стратегії збереження земельно-ресурсного потенціалу і розвитку системи раціонального землекористування. Розробка такої стратегії має передбачати: обґрунтування еколого-економічних критеріїв оцінки стійкості землегосподарських систем; розвиток системи адаптації виробничо-господарської діяльності до наявних природних умов і ресурсів; конструювання складних природно-господарських територіальних систем багатocільового призначення, зокрема замкнених агроландшафтів. Обов'язково мають бути розроблені обмеження щодо придбання сільськогосподарських земель у власність, принципи ціноутворення і формування орендної плати на ринку сільськогосподарських земель, заходи із запобігання спекулятивним операціям на ринку сільськогосподарських земель, кваліфікаційні вимоги до покупця земельної ділянки, призначеної для ведення сільськогосподарської діяльності.

Узагальнена функціональна схема ринку земель сільськогосподарського призначення з використанням земельних торгів*

*Авторська розробка.

З рисунку видно, що рух прав на землі (позначений суцільними лініями), виходячи з співвідношення попиту та пропозиції на основний ресурс сільського господарства, а також ступеня державного регулювання ринку землі буде відбуватися між власником, фінансово-кредитними установами та державою. Штриховими лініями відображено надходження фінансових ресурсів (грошових коштів і кредитів). Крім того, органи центральної виконавчої влади та місцевого самоврядування в перші періоди функціонування ринкового механізму будуть відігравати домінуючу роль. Новий імпульс у розвитку отримають також орендні відносини. Орендарі отримають більші можливості для придбання прав оренди та кращі цінові пропозиції в результаті дії об'єктивних ринкових сил.

Висновки. Інвестиційне забезпечення аграрної сфери розглядається як комплекс заходів, спрямованих на пошук, залучення та освоєння інвестиційних ресурсів шляхом мобілізації різноманітних джерел фінансування, створення сприятливих умов для залучення іноземного капіталу, розширення масштабів довгострокового кредитування, а також залучення коштів інвесторів з інших галузей національного господарства. Дана дефініція більш широко розглядає процес інвестиційного забезпечення як з точки зору функціонування інвестиційного ринку, так і з точки зору суб'єктів процесу інвестування.

Дослідження показали, що суттєве підвищення інвестиційної привабливості аграрної сфери залежить від вирішення проблем щодо: закріплення грошових потоків в аграрному виробництві; поширення іпотечного кредитування; здешевлення кредитів для сільських інвесторів; становлення кредитної і споживчої кооперації; перебудова амортизаційної політики. З огляду на це необхідно активізувати роботу щодо розширення інституціонального коридору проникнення в аграрний сектор різних форм кредитування та фінансування проектів оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарського виробництва та інфраструктурного облаштування аграрного ринку.

З метою уникнення інституціональних розривів у взаємодії органів державної та місцевої влади і суб'єктів аграрного бізнесу в питаннях реалізації пріоритетів розвитку окремих сфер АПК сформульовано методологічні засади формування інститутів державно-приватного партнерства на сільських депресивних територіях, що перебувають у зоні осушувальних меліорацій, які передбачають інтегроване управління природно-ресурсними складовими сільськогосподарського виробництва, інтеграцію інвестиційного потенціалу підприємницьких структур і фінансово-кредитних установ та адміністративного ресурсу органів

місцевого самоврядування і державного управління, широкомасштабне застосування технологій ґрунтозахисного землеробства. Державно-приватні партнерства дадуть змогу використати адміністративний потенціал органів влади та інвестиційні можливості підприємницьких структур у напрямку підвищення рівня соціально-економічного розвитку сільських територій.

Ідентифікація депресивних територій базуються на врахуванні ряду специфічних ознак: висока частка зайнятих у сільському господарстві регіону; висока частка аграрного сектора у структурі валового регіонального продукту; низький рівень фінансової самодостатності території; деіндустріалізація сільськогосподарського виробництва в особистих селянських господарствах. Важливою методологічною передумовою відродження сільських депресивних територій є уникнення рецидивів командно-адміністративної системи, коли пріоритети розвитку села підпорядковувалися пріоритетам розвитку аграрної сфери.

Невизначеність у питаннях ідентифікації форм і прав власності на земельні ресурси створює інституціональне підґрунтя для нелегального перерозподілу земельно-ресурсного потенціалу й уникнення оподаткування угод, пов'язаних з передачею прав користування земельними ресурсами. Справедливий перерозподіл найбільш ліквідних сільськогосподарських угідь є можливим при застосуванні земельних торгів на основі дотримання базових положень земельного та природоохоронного законодавства.

Бібліографічний список: 1. Бородіна О. Аграрна політика України. Витоки, сучасний стан і нові можливості в контексті інституціоналізму та викликів глобалізації / О. Бородіна // Економіка України. – 2008. – № 10. – С. 94–111. 2. Зіновчук Н.В. Екологічна політика в АПК: економічний аспект / Н.В. Зіновчук. – Львів: Львівський державний аграрний університет, ННВК «АТБ», 2007. – 394 с. 3. Лупенко Ю.О. Добробут сільського населення в пореформений період / Ю.О. Луценко // Економіка АПК. – 2007. – № 3. – С. 133–137. 4. Малік М.Й. Сталий розвиток сільських територій на засадах раціонального природокористування та еколого-безпечного агропромислового виробництва / М.Й. Малік, М.А. Хвесик // Економіка АПК. – 2010. – № 5. – С. 3–12. 5. Міщенко В. Фінансування природоохоронної сфери (чи є критерій достатності?) / В. Міщенко // Економіка України. – 2008. – № 8 (561). – С. 46–55. 6. Розвиток аграрних холдингових формувань та заходи з посилення соціальної спрямованості їхньої діяльності / [Лупенко Ю.О., Кропивко М.Ф., Малік М.Й. та ін.]; за ред. М.Ф. Кропивка. – К. : ННЦІАЕ,

2013. – 50 с. 7. Хвесик М.А. Інституціональна модель природокористування в умовах глобальних викликів: [монографія] / М.А. Хвесик, В.А. Голян. – К.: Кондор, 2007. – 480 с. 8. Шубравська О.В. Агропродовольчий сектор в умовах кризи: основні тенденції та виклики розвитку / О.В. Шубравська // Економіка і прогнозування. – 2009. – № 3. – С. 99–110.

Гуторов А.И., Хвесик Ю.М. Инвестиционное обеспечение аграрной сферы сельских депрессивных территорий. Рассмотрены теоретико-методологические основы преодоления депрессивности территорий на основе приоритетного развития аграрной сферы. Исследовано экономическую сущность и предпосылки возникновения депрессивности в развитии аграрной сферы территорий в условиях экономического кризиса, определено приоритетность мероприятий, направленных на преодоление депрессивности сельских территорий в контексте решения продовольственной проблемы. Углублено исследование сущности инвестиционного обеспечения предприятий аграрной сферы, выявлены системные противоречия и стратегические альтернативы инвестиционного обеспечения аграрной сферы депрессивных территорий. Разработано методологию формирования институтов государственно-частного партнерства как эффективной формы инвестиционного обеспечения развития аграрной сферы депрессивных территорий, раскрыто содержание предпосылок внедрения государственно-частного партнерства в аграрную сферу. Исследованы основные тенденции инвестиционного обеспечения развития аграрной сферы на депрессивных территориях, охарактеризованы инвестиционные возможности различных организационно-правовых форм предпринимательской деятельности в аграрной сфере. Разработаны основные направления улучшения инвестиционного обеспечения развития аграрной сферы депрессивных сельских территорий, предложено концептуальную модель инвестиционного обеспечения формирования системы рационального землепользования на депрессивных территориях.

Gutorov O., Hvesyk Y. Investment maintenance of agrarian sphere of rural depression territories. In the dissertation elaborated theoretic-methodological bases of overcoming of depressivity of territories by means of priority development of agrarian sphere. Examined economic essence and prerequisites of rise of depressivity in the development of agrarian sphere of territories in the conditions of economic crisis, fixed prioritiveness of steps of overcoming of depressivity of rural territories in the context of solution of food problem. Deepened investigations of essence of investment ensuring of factories

of agrarian sphere, discovered systemic contradictions and strategic alternatives of investment ensuring of agrarian sphere of depression rural territories. Elaborated the methodology of forming of institutes of state-private partnership as effective form of investment ensuring of the development of agrarian sphere of depression territories, opened the content of prerequisites of introduction state-private partnerships in agrarian sphere. Investigated the main tendencies of investment ensuring of the development of agrarian sphere on the depression territories, described investment possibilities of various organizing-legal forms of entrepreneurial work in agrarian sphere. Elaborated the main trends of improvement of investment ensuring of the development of agrarian sphere of depression rural territories, offered conceptual model of investment ensuring of forming of the system of rational land use on depression territories.